

МІЖНАРОДНЕ ТА ДЕРЖАВНЕ ПРАВО ЗАХИСТУ ДИТИНСТВА В ЧАСИ ВІЙНИ

Надія Івчук

Національний університет харчових технологій,
м. Київ, Україна

Війна і діти, війна і дитинство – це несумісні речі. Немає нічого найстрашнішого ніж воєнні дії в місцях де проживає цивільне населення, а особливо діти.

Діти – це майбутнє будь якої нації, її захист і процвітання. І залежно від того як держава турбується про своїх найменших громадян таким і буде її життя і розвиток. В часи воєнного лихоліття ця турбота має максимально спрямовуватись на захист молодого покоління в державі.

Ворог, який прийшов на нашу землю в лютому 2022 року змусив нас жажнутися від того прояву звірства, що наповнювало його єство. Особливо боляче було чути про вбивства і знущання над нашими дітьми, про депортацію їх на ворожу територію та незаконне усиновлення.

Сьогодні війна в Україні триває. Внаслідок повномасштабної збройної агресії РФ постраждали більше ніж 1654 дитини. Станом на середину листопада 2023 року, за офіційною інформацією ювенальних прокурорів, 510 дітей загинули та понад 1144 отримали поранення різного ступеня тяжкості. Ці цифри не остаточні. Триває робота з їх встановлення в місцях ведення бойових дій, на тимчасово окупованих та звільнених територіях, пояснили в Офісі Генпрокурора України. Найбільше постраждало дітей у Донецькій області – 492, Харківській – 304, Херсонській – 135, Київській – 129, Запорізькій – 100, Миколаївській – 97, Дніпропетровській – 97, Чернігівській – 72, Луганській – 67.

В останні десятиліття захист і добробут дітей під час збройного конфлікту став важливою частиною порядку денного міжнародної спільноти. Було розроблено низку норм і стандартів, для захисту дітей в умовах збройного протистояння. Проте, з огляду на вразливість і потреби, пов'язані з дитячим розвитком, діти мають особливий захист. Деякі гарантії, передбачені міжнародно-правовими актами, стали частиною звичаєвого права.

Основні міжнародно-правові акти, що є основою для захисту дітей у ситуаціях збройного конфлікту: конвенція ООН про права дитини (1989 рік); факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах (2000, ратифікований Україною у 2004 році); женецькі конвенції про захист жертв війни (1949 рік); додаткові протоколи до Женевських конвенцій (1977 рік); конвенція міжнародної організації праці No182 про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм

дитячої праці (1999 рік); Римський статут Міжнародного кримінального суду (2002 рік) та низка Резолюцій Ради Безпеки ООН, прийнятих між 1999 і 2009 роками.

Система міжнародних угод, протоколів та інших інструментів «м'якого права» продовжує розвиватися та надавати рекомендації щодо того, як розширити захист і дотримання прав дитини під час збройних конфліктів. Однак, ефективне впровадження стандартів, передбачених цими нормативно-правовими актами, досі є значною проблемою в багатьох частинах світу, і, зокрема, в Україні. Тому національне законодавство є важливою частиною правової системи, покликаної захистити дітей в зонах конфлікту.

Сьогодні Україною напрацьовано цілий ряд документів, що допомагають урегулювати питання захисту дітей України на територіях з різним правовим статусом. Це такі як: Закон України "Про охорону дитинства", Закон України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб", Постанова Кабінету Міністрів України від 05.04.2017 № 268 "Про затвердження Порядку надання статусу дитини, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів", Постанова Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866 "Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини", Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 № 332 "Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам", Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 № 333 "Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб"

Основним законом, що регулює ситуацію з дітьми в умовах збройних конфліктів є Закон України «Про охорону дитинства» – основний закон України,. Згідно з ним, дитиною, постраждалою внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, вважається «дитина, яка внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту отримала поранення, контузію, каліцтво, зазнала фізичного, сексуального, психологічного насильства, була викрадена або незаконно вивезена за межі України, залучалася до участі у військових формуваннях або незаконно утримувалася, у тому числі в полоні». Держава зобов'язана вживати всіх необхідних заходів для забезпечення захисту цих дітей, догляду за ними та возз'єднання їх із членами сім'ї (зокрема розшук, звільнення з полону, повернення в Україну дітей, незаконно вивезених за кордон).

В Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» передбачено, які мають статус дитини, постраждалої внаслідок воєнних дій і збройних конфліктів можуть безплатно харчуватися в навчальних закладах не залежно від підпорядкування типів і форми власності. Та здебільшого певні пільги для дітей зі

статусом постраждалих від війни надаються на місцевому рівні залежно від можливостей територіальної громади.